

СПОСОБИ НАВІЮВАННЯ ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Лазоренко Олександр Володимирович

студент, група ПІ-31,
Полтавський юридичний інститут,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Полтава
e-mail: canyol.ua@mail.ru

Одним із важливих напрямків забезпечення інформаційних прав громадян на сьогодні є захист їх від негативного психологічного впливу – маніпуляцій, гіпнозу, навіювання тощо, які, на жаль, можуть застосовуватися з метою забезпечення певних інтересів окремих осіб під час політичних агітацій, реклами тих чи інших товарів, спонукання до тих чи інших дій та ін. Усе це зумовлює актуальність розгляду питань кваліфікації медіанавіювання завідомо неправдивої інформації.

Дане питання вивчали такі вчені, як: С. Киренко, Я. Майстренко, В. Нарєєва, І. Понаровська, Р. Ронін, Н. Савінова, В. Шейнов та інші науковці. Проте попри значну кількість наукових праць з даної проблеми, більшість із них є фрагментарний характер і висвітлює окремі аспекти того чи іншого впливу. Саме тому вважаємо за необхідне актуальним провести дослідження з даної теми.

Передусім зазначимо, що С. Киренко, аналізуючи способи психічного насильства, відзначає, що їх можна поділити на три групи. До першої належать способи, за допомогою яких потерпілий свідомо сприймає відповідну небезпеку, а саме залякування потерпілого, що залежно від спрямованості відповідних дій, можуть мати вигляд: 1) погрози вчиненням певних діянь з метою змусити потерпілого або інших осіб діяти в інтересах винного (про такі випадки переважно і йдеться в КК України); 2) залякування потерпілого, що спричинило йому фізичну або психічну шкоду. Друга група

це способи, які вводять потерпілого в оману щодо певних фактів або явищ дійсності (обман або зловживання довірою). До третьої належать способи психічного насильства, для яких характерне втручання не тільки у свідомість, а й у підсвідомість людини (і які, на жаль, як правило, перебувають поза сферою посиленої уваги кримінального законодавства). Йдеться про методи психічного впливу, які застосовуються саме зі злочинними («кримінальними»), а не з будь-якими іншими цілями. До відповідних методів психічного впливу, насамперед, можна віднести: 1) кримінальний гіпноз – стан специфічного сну або звуженої свідомості з повним відключенням критичного сприйняття та підвищеною чутливістю до зовнішнього навіювання; 2) кримінальне навіювання – передача інформації із реалізацією закладених у ній ідей без будь-якої критичної оцінки та логічної переробки того, що пропонується. Методи навіювання використовують зазвичай для блокування небажаної поведінки або мислення людини, для схиляння особи до бажаної поведінки та ін.; 3) нейролінгвістичне програмування (НЛП), яке базується на використанні слів, образів, інтонації та інших моментів з метою встановлення тісного контакту з іншою людиною на несвідомому рівні і спрямування її мислення та поведінки в потрібному напрямі. У даному випадку використовуються особливості типу конкретної людини: аудіаліст, візуаліст і кінестетик; 4) технотронні методики управління поведінкою, мисленням та почуттями людини – нижчепорогове аудіовізуальне збудження, електрошок, ультразвук, інфразвук, надвисокочастотне (НВЧ) чи торсіонне випромінювання і т.п.; 5) зомбування – комплексна форсована обробка підсвідомості людини, завдяки якій вона втрачає контакт зі своїм минулим і програмується на безумовне, причому неусвідомлене, підкорення наказам свого «господаря». Виділяють «жорстке» і «м'яке» психопрограмування, причому «жорсткого» зомбі можна визначити по зовнішніх ознаках (специфічний вираз обличчя, невідповідність слів та емоцій, неможливість зосередитися, сповільненість реакцій, проблеми з

пам'яттю тощо), натомість «м'який» зомбі майже не відрізняється від інших людей.

У цілому, можна погодитися з В. П. Шейновим, який пише, що «спроби керувати людиною, групою людей та іншими людськими спільнотами нерідко зустрічають опір останніх. У цьому випадку перед ініціатором управляючого впливу є два шляхи: 1) намагатися змусити виконати дію, яка їм нав'язується, тобто подолати опір (відкрите управління); 2) замаскувати управляючий вплив так, щоб він не викликав заперечень адресата (приховане управління). Приховане управління – це такий управляючий вплив ініціатора, за якого потрібне йому рішення приймається адресатом впливу самостійно, без видимого примусу з боку ініціатора. Воно проти волі адресата, якщо приносить ініціатору односторонні переваги, називається маніпуляцією». Отож, маніпулювання – різновид прихованого управління, що характеризується егоїстичними, шкідливими цілями маніпулятора, який завдає шкоду своїй жертві. У нашому випадку відкрите управління притаманне різноманітним погрозам, а приховане управління (маніпулювання) є рисою більшості способів впливу на підсвідомість особи. Отже, можна сказати, що кримінальний гіпноз, кримінальне нав'ювання та інші подібні заходи належать до методів психічного маніпулювання людиною.

Відомим є і такий метод впливу на психіку людини, як 25 кадр. Нині цей метод активно досліджується, а в майбутньому, як відмічають науковці, можливе виникнення такої проблеми, як «сублімінальний вплив». Вчені-психологи схвильовані цією проблемою, адже лише в США більше 140 інститутів зайняті винайденням методик прихованого впливу на людину.

Отже, найпоширенішими видами впливів на свідомість, які нині визнають фахівці, є впливи, вчинені шляхом застосування нейролінгвістичного програмування, поширення інформаційно-психологічних вірусів, впливів на свідомість із застосуванням гіпнозу, технологія «25 кадру» тощо. Можна також припустити, що їх вдосконалення

і поширення є лише питанням часу. Однак, на жаль, жоден із способів впливу ніяк, навіть мінімально, не врахований у Кримінальному кодексі України. Хоча вказані методи мають розглядатися як своєрідні прояви психічного примусу, оскільки вплив на свідомість, волю і підсвідомість особи за їх використання відбувається поза волею особи або з її ігноруванням і подальшим придушенням.

Список використаної літератури

1. Савінова Н. А. Умисне поширення недостовірної інформації ЗМІ: аргументи на користь потреби криміналізації [Електронний ресурс] / Н. А. Савінова // Вісник Асоціації кримінального права України : електрон. наук. вид. – Електрон. текст. данні. – Харків, 2014. – № 2. – С. 100–112. – Режим доступу: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/3_9.pdf (дата звернення: 20.05.2016). – Назва з екрана.

2. Секреты эффекта 25 кадра [Электронный ресурс] // Взгляд за грань : [сайт]. – Электрон. данные. – 2012–2016. – Режим доступа: <http://vzglyadzagran.ru/izobreteniya/sekrety-effekta-25-kadra.html> (дата обращения: 20.05.2016). – Загл. с экрана.

3. Храмцов О. М. Психічне насильство у кримінальному праві: поняття та ознаки / О. М. Храмцов // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2006. – Вип. 34. – С. 130–134.

Науковий керівник: Михайліченко Т. О., кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінального, адміністративного і трудового права Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УДК 342.7:614.79(477)